

ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА ТА ЗАКОННІСТЬ ЯК КЛЮЧОВІ ПРИНЦИПИ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ ОРГАНАМИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ТА СУБ'ЕКТАМИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Володимир Євгенійович ІНЯХІН,

*здобувач Харківського національного
університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0009-0003-1126-0510>*

Принципи взаємодії між органами публічного адміністрування та суб'єктами підприємницької діяльності представляють собою відправні начала, вихідні ідеї, які лежать в основі реалізації відповідної взаємодії. Вказані принципи складають не тільки основу (підґрунтя) спільної діяльності досліджуваних суб'єктів, а й формують вектори та подальші перспективи розвитку даних правовідносин. Перелік відповідних принципів є досить широким, втім серед них ключове місце належить засадам верховенства права та законності.

Верховенство права, зазначає С.П. Головатий, - це ідея виключно природного права, доктрини природного права, тобто – ідея, яка виникла на визнанні одного факту: людина як істота природи з'являється на світ з певними правами і свободами, яких їй ніхто не дає і ніхто не має права від неї відібрати. І ці права та свободи називаються основоположними, які є невідчужуваними [0, с. 85-86]. Одним з проявів верховенства права є те, що право не обмежується виключно законодавством, виступаючи як одна з форм, а також охоплює інші соціальні регулятори, включаючи моральні норми, традиції, звичаї та інші. Ці компоненти отримали суспільне визнання та кореняться у культурному розвитку суспільства на різних етапах його історії. Всі ці складові правового поля об'єднуються загальною якістю, яка відображає концепцію справедливості та ідеалу права, що знаходить своє відображення в Конституції України. Такий підхід до розуміння правової сутності виключає заміну поняття права виключно поняттям закону, який може бути у певних випадках несправедливим та обмежувати особисту свободу та рівність особи. Справедливість становить важливу складову права, вона є ключовим фактором у визначенні його ролі як регулятора суспільних відносин, відображаючи загальнолюдський аспект права. Зазвичай справедливість вбачають як характеристику правової системи, яка виявляється у рівній юридичній рівності поведінки та у відповідності між злочином та покаранням, а також відповідності між цілями законодавця та засобами, які використовуються для їх досягнення [0; 0]. О.В. Петришин та В.С. Смородинський виділяють два підходи до інтерпретації принципу верховенства права. За першим (широким підходом), принцип верховенства права розглядається як модель організації державної влади у суспільстві, а саме «верховенство права над державою», що практично включає всі принципи правової держави [0]. Наприклад, вчені зазначають, що в американській юридичній практиці дотримання принципу верховенства пра-

ва включає вирішення широкого спектра питань, пов'язаних з конституціоналізмом, федералізмом, розподілом влади, громадянськими правами, судовим захистом, судовою системою, кримінальною юстицією, адміністративним правом тощо. Другий підхід (вузький) визначає верховенство права як модель взаємозв'язку між правом та законом у регулюванні суспільних відносин. Саме такий підхід відображено у Конституції України, яка закріплює принцип верховенства права та пояснює його сутність, зокрема як: найвищу юридичну силу Конституції, що втілює найважливіші правові цінності та вимагає, щоб закони та інші нормативно-правові акти відповідали їй; безпосередню дію норм Конституції, яка передбачає можливість звертання до суду для захисту конституційних прав безпосередньо на підставі її положень [0].

Із верховенством права тісно пов'язаний принцип законності. У загальному розумінні законність – це сукупність різноманітних, але однопланових вимог, пов'язаних із ставленням до законів та втіленням їх у життя: вимога точно та неухильно дотримуватися законів, кому вони адресовані; вимога дотримуватися ієрархії законів та інших нормативних актів; вимога того, щоб ніхто не міг скасувати закон, крім уповноваженого на це органу [0]. О.В. Гетманцев в своїх наукових працях вказує про те, що законність – це: суворе дотримання закону усіма суб'єктами правовідносин; верховенство закону в системі нормативно правових актів; єдність законності; єдина націленість діяльності органів законодавчої, виконавчої та влади; доцільності законності: (вибір законних варіантів здійснення правотворчої та правозастосовчої діяльності, які є найбільш оптимальними заходами досягнення мети правового регулювання); забезпечення рівності усіх перед законом, можливість покарання тільки за порушення чітко визначених положень закону тощо [0]. На думку Д.Г. Манько, під принципом законності варто розуміти систему ідей і поглядів, що базуються на закономірностях суспільного розвитку. Ці ідеї та погляди стають вихідним принципом формування мотивів відповідної поведінки та внутрішньої переконаності щодо необхідності дотримання законів і нормативних актів. Зазначена законність гарантує перетворення задуманого, закріпленого в правових нормах порядку суспільних відносин, у реальний порядок, тим самим створюючи необхідні передумови для належного функціонування суспільства, забезпечення порядку, організованості та дисципліни, як продовжує зазначати автор [0].

Таким чином, верховенство права та законності – це дві ключові засади, які лежать в основі здійснення будь-якої діяльності. Їх зміст передбачає, що в процесі взаємодії органи публічного адміністрування та суб'єкти господарської діяльності повинні дотримуватись норм чинного законодавства, а також інших соціальних регуляторів, як-то: норми моралі, етики, правові звичаї, тощо. Окрім того, саме на основі вказаних принципів засновуються інші як загальні, так і спеціальні принципи, серед яких слід виділити засади: безперервності; спільності інтересів; інформованості; партнерства; спрощення та раціоналізація процедур; стимулювання; прозорості; плановості; взаємної відповідальності

Список використаних джерел:

1. Головатий С. П. Верховенство права: юридичний принцип, який в Україні офіційно визнано та який має діяти. *Українське право* : матеріали міжнар. конф. [«Верховенство права: питання теорії та практики»]. 2006. № 1. С. 13–14
2. Рішення Конституційного Суду України від 2 листопада 2004 року № 15-рл/2004 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/vO15p710-04>
3. Трихліб К. О. Верховенство права: сучасні інтерпретації. *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Юридические науки»*. Том 26 (65). 2013. № 2-1 (Ч. 1). С. 152-163
4. Петришин О.В., Погребняк С.П., Смородинський В.С. Теорія держави і права: підручник. Х.: Право. 2015. 368 с.
5. Галуцько В.В. Адміністративно-правові основи організації та діяльності Державної служби охорони при Міністерстві внутрішніх справ України: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук, 12.00.07. / Національна академія внутрішніх справ України. К., 2004. 19 с.
6. Комаришин Н.С., Гетманцев О.В. Принципи законності: поняття, особливості. *Міжнародна науково-практична конференція студентів і молодих вчених*. Суми: УАБС НБУ. 2006. С.49–51
7. Манько Д. Г. Легалізація як правова процедура : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Манько Денис Григорович ; Одес. нац. юрид. акад. О., 2010. 205 с.